

МУЗИЧКЕ ИГРЕ

Драгана Марић
Марија Николић

Апстракт: Музичка игра, која је предмет овог рада, један је од значајнијих облика учења и развоја дјете, нарочито када је ријеч о основном образовању. У настави музичке културе, њена примјена има далеко већу улогу од пуког средства за усвајање музичких знања. Она је врло погодан инструмент за развој свих способности и вјештина код дјете. Једна од највећих вриједности музичких игара јесте њихова интерактивност и способност да дјетцу на природан и забаван начин укључе у процес учења. Оне могу бити структурисане на различите начине – као игре са пјевањем, инструменталне игре, плесне игре, дидактичке игре и музичке драматизације. Сваки од ових облика доприноси специфичним аспектима развоја дјетета, било да је ријеч о побољшању изговора кроз бројалице, развоју моторичких способности кроз плесне покрете или подстицању маште кроз драматизацију музичких садржаја.

Кључне ријечи: музичке игре, настава, игре са пјевањем, инструменталне игре, музичке драматизације

Увод

Једно од најприкладнијих васпитно-образовних средстава је управо игра. Путем игре, дјеца истовремено уче и забављају се. Музичка игра представља један од најзначајнијих облика активности кроз које се код дјете развијају музичке способности, моторичке вјештине, социјалне компетенције и креативност. Она спаја елементе музике, покрета и драмске експресије, што је чини моћним инструментом у васпитно-образовном процесу. Кроз музичку игру, дјеца се упознају са основним елементима музике. Истовремено, она представља природан начин учења, јер омогућава дјетцу да на спонтан и забаван начин усвајају нове појмове, развијају осјећај за ритам и координацију покрета, као и да побољшају своје комуникацијске и друштвене вјештине.

Један од најважнијих аспеката музичке игре је њена повезаност са дјечјим психофизичким развојем. Психолози и педагози истичу да музичке игре позитивно утичу на когнитивни развој, јер подстичу концентрацију, меморију и способност рјешавања проблема. Такође, оне пружају могућност емоционалног изражавања и ослобађања од стреса, што је посебно важно за дјетцу у раном узрасту. Кроз упознавање са традиционалним пјесмама, инструментима и играма, дјеца развијају осјећај припадности и љубав према сопственој култури, што је посебно важно у контексту васпитно-образовног система.

ЗНАЧАЈ И УЛОГА ИГРЕ У РАЗВОЈУ ДЈЕТЕТА

Дјечја игра представља једну од најважнијих активности у периоду дјетињства, јер има пресудан утицај на све аспекте развоја дјетета – когнитивни, социјални, емоционални и физички. Она није само начин забаве, већ и средство учења, комуникације и стицања нових искустава. Током игре, дијете развија вјештине које ће му касније бити од велике користи, попут способности рјешавања проблема, креативног размишљања, сарадње са вршњацима и прилагођавања различитим ситуацијама. С друге стране, музика је одувijek била саставни дио васпитања и образовања (Тракиловић, Ј. и Тракиловић, Д., 2017).

Са становишта предшколског узраста, игра је пријатна активност која је испуњена позитивним емоцијама. Травар и сар. (2019) наглашавају да је игра „јединствен ресурс дјетињства“, што значи да она представља природан и незамјењив начин учења и развоја дјете.

Игра омогућава дјетету да испољи своје интересовање, радозналост и истраживачки дух, што у великој мјери доприноси његовом интелектуалном напретку. Као суштинска активност сваког дјетета, игра му омогућава да оствари интеракцију са својим окружењем, истражује свијет који га окружује, упознаје и разумије природне и друштвене појаве и законитости (Минић и Јовановић, 2018). Кроз игру, дјеца се уче основним правилима понашања, друштвеним нормама, али и начинима изражавања својих осјећања и потреба. Игра им помаже да развију социјалне вјештине као што су емпатија, стрпљење, тимски рад и сарадња са другима. Вриједност игре зависи од степена укључености интелектуалних капацитета дјетета, како у погледу њиховог квалитета, тако и обима. Игра ствара ситуацију у којој се дијете суочава са интелектуалним изазовом који може у потпуности или дјелимично да ријеши. Игре треба да испуњавају психопедагошке критеријуме како би подстакле развој виших когнитивних функција и морају бити прилагођене специфичностима дјечјег развоја (Парезановић, 2021).

Будући да је игра природан облик активности, она је испуњена задовољством, ритмом и хармонијом, што дјетету пружа уживање и истовремено подстиче његову машту и креативност. Игра подстиче дјецу да користе своју имагинацију, да стварају нове свјетове и ликове, што доприноси развоју њихове креативности и оригиналног размишљања. Кроз различите врсте игре дјеца стичу искуства која доприносе њиховом свеукупном развоју. Све више се истражује значај игре у предшколском васпитању и образовању, те се уводе методе учења кроз игру које подстичу дјецу да активно учествују у процесу усвајања знања. Наставници и васпитачи користе игру као важан дио образовног процеса, јер она чини учење занимљивијим и ефикаснијим. Дакле, игра је основни начин учења и развоја дјеце, јер доприноси њиховом когнитивном, социјалном, емоционалном и физичком напретку. Њена улога у дјетињству је непроцјењива, јер кроз игру дјеца откривају свијет, изграђују своје способности и стичу искуства која ће им бити корисна током читавог живота.

Музичка култура као наставна област има за циљ усмјеравање и развијање музичких способности код дјеце раног школског узраста. Ово се постиже кроз различите активности као што су пјевање пјесама по слуху и из нотног записа, свирање на дјечјим музичким инструментима, слушање музике, учествовање у музичким играма, као и хорско и оркестарско извођење. Кроз наставу музичке културе код ученика се подстиче интересовање за музику, развијају се музичке способности, моторика, машта и стваралачке вјештине, као и љубав према музици и умјетности. Осим тога, ова област доприноси изградњи дисциплине и осјећаја за музику. Настава музичке културе реализује се кроз више етапа прилагођених психофизичким способностима ученика, како би се обезбиједио њихов постепени напредак и цјеловит музички развој (Милићевић Тракиловић и сар., 2018).

У процесу реализације музичких садржаја, сваки корак би требало пажљиво и педагошки стручно осмислити како би се омогућио најбољи могући развој ученика. Настава музичке културе има вишеструку улогу, али један од њених главних задатака је подстицање и развијање музичких способности код ученика. Овај процес укључује широку лепезу активности које не само да унапређују музичке вјештине, већ и доприносе цјелокупном когнитивном, емоционалном и социјалном развоју дјеце.

Музичке игре се најчешће изводе у духу традиционалних народних игара, користећи аутентичне народне покрете и стилске обрасце који су карактеристични за одређене културне средине (Павловић и Милићевић Тракиловић, 2013). Осим тога, музичке игре могу бити инспирисане савременим музичким стилевима, прилагођене наставним садржајима или креиране с циљем подстицања специфичних музичких и когнитивних вјештина код дјеце (Campbell & Scott-Kassner, 2002).

У оквиру наставног програма за ученике раног школског узраста, музички садржаји се бирају у складу са њиховим психофизичким могућностима и узрастом, како би били приступачни и подстицајни. Обрађују се пјесме које одговарају обиму њиховог гласа, чиме се омогућава постепено развијање вокалних способности и музичког слуха. Међу овим садржајима налазе се бројалице, пјесме по слуху, музичке игре, као и прва упознавања са традиционалном и умјетничком музиком.

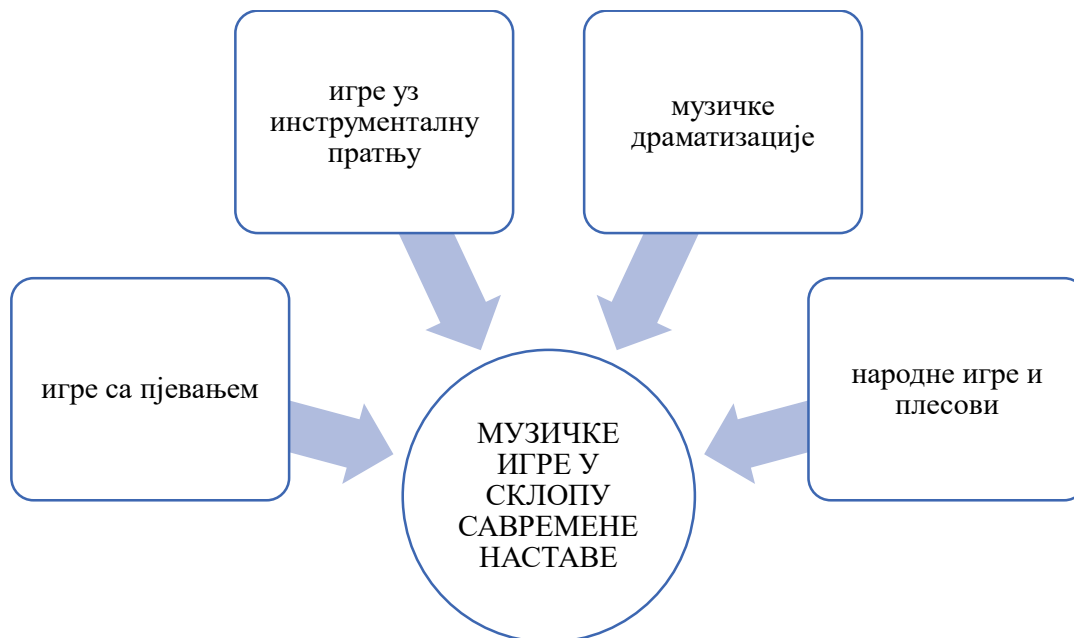
Бројалице и ритмичке пјесмице играју важну улогу у раном музичком образовању, јер доприносе развоју језичких способности, артикулације, дикције и ритмичке прецизности. Музичке игре имају двоструку улогу – оне подстичу креативност и развој музичких способности,

али истовремено доприносе и физичком развоју, јер укључују покрете који прате музику. Ове активности помажу у координацији покрета и развоју осјећаја за ритам. Упознавање са традиционалном и умјетничком музиком има културолошки значај, јер дјеци омогућава да стекну свијест о музичком наслеђу своје земље, али и да се упознају са ремек-дјелима класичне музике. У оквиру педагошке праксе, музичке игре имају вишеструку улогу. Оне омогућавају дјечи да кроз интерактиван и забаван начин усвоје основне музичке концепте као што су ритам, мелодија, темпо и динамика. Поред тога, музичке игре подстичу развој координације покрета, јачају социјалне вјештине кроз тимску сарадњу и помажу у изградњи самопоуздања код дјеце која су стидљива или мање музички надарена. Истраживања указују да музичке игре позитивно утичу на когнитивни развој дјеце, посебно на њихову способност памћења, концентрације и језичке вјештине. Такође, студије су показале да интеграција музичких игара у наставни процес може значајно побољшати академска постигнућа ученика, посебно у областима математике и језика (Gordon, 2012).

Све ове компоненте наставе музичке културе заједно доприносе не само музичком, већ и свеукупном развоју дјетета. Оне подстичу когнитивни развој кроз памћење и репродукцију мелодија и ритмова, социјалне вјештине кроз заједничко пјевање и свирање, као и емоционални развој кроз изражавање осјећања путем музике. Због свега наведеног, адекватно осмишљена и педагошки прилагођена настава музичке културе представља важан сегмент цјелокупног образовног процеса.

ВРСТЕ МУЗИЧКИХ ИГАРА

Музичким играма се буди осјећај радости и радозналости код дјеце, док се истовремено оспособљавају за разликовање звукова (Пиндовић, 2023). Бројне су музичке игре које обухвата савремена настава, а наведене су у наставку рада.

Шема 1. *Врсте музичких игара у савременој настави*

Музичке игре са пјевањем

Музичке игре са пјевањем представљају најчешћи и најраспрострањенији облик музичких игара које се користе у раду са дјецом раног школског узраста. Музичка игра са

пјевањем утиче на развој говорних, физичких и музичких способности (Милићевић Тракиловић и сар., 2017). Оне комбинују елементе музике, покрета и вербалног изражавања, што их чини изузетно важним за развој различитих способности код ученика.

Да би музичка игра са пјевањем имала позитиван утицај на дјецу, потребно је да буде пажљиво осмишљена и прилагођена њиховим узрасним и психофизичким могућностима. Учествовањем у овим играма, ученици стичу основна знања о музици, ритму, интонацији и мелодији, чиме се подстиче развој њихових музичких способности које су од великог значаја у разредној настави. Осим тога, музичке игре са пјевањем имају важну улогу у социјализацији дјеце, јер их подстичу на заједнички рад, развијају сараднички дух, дисциплину и осјећај припадности групи.

Слика 1. *Примјер музичке игре са пјевањем*

Један од важних аспеката ових игара јесте њихова културолошка димензија. Свако подручје има свој јединствени стил играња, различите народне ношње, карактеристичну музичку подлогу и текстове пјесама. Упознавањем традиционалних игара са пјевањем из различитих области, ученици стичу знање о сопственој националној култури, њеном богатству и специфичностима, што доприноси очувању културног наслеђа (Павловић и Милићевић Тракиловић, 2013).

Осим што доприносе очувању народне традиције, музичке игре са пјевањем имају позитиван утицај и на когнитивни развој дјеце. Захваљујући ритмичким и мелодијским елементима, усмјеравају њихову пажњу, меморију и способност концентрације. Такође, оне подстичу развој креативности, јер ученици имају прилику да учествују у осмишљавању кореографија, нових стихова или музичких импровизација. Извођењем народних музичких игара са пјевањем, код ученика се развијају музички слух, осјећај за ритам и моторика. Између осталог, народним музичким играма са пјевањем се развија способност ученика да запажа, усваја и доживљава лијепо у музици (Милићевић Тракиловић и сар., 2018).

У наставном процесу, музичке игре могу бити дио различитих наставних активности – од разредне наставе до интеграције са другим предметима као што су српски језик, физичко васпитање и ликовна култура. Комбиновањем музике, покрета и вербалног изражавања, оне представљају вишеслојни педагошки алат који не само да забавља дјецу, већ и значајно доприноси њиховом свеукупном развоју.

Игре уз инструменталну пратњу

Игре уз инструменталну пратњу се изводе на начин да наставник свира на једном инструменту, али се такође могу изводити уз музику са грамофонских плоча. Прије самог усвајања покрета, дјеца треба добро да познају одређену композицију, музички тон и динамику темпа. Специфичност ових игара се огледа у томе што се покрети изводе искључиво уз пратњу инструмента (Тракиловић, 1998). Овакве игре могу бити са или без тематског садржаја. Када је ријеч о играма са садржајем, дјеца се са радошћу претварају у коњиће, маце, цвијеће и сл., те уз инструменталну музику изводе покрете који су у складу са ликовима из игре. Са друге стране, у играма без садржаја се покрети усклађују са музиком.

Слика 2. Стара француска пјесма – нотна композиција

Коришћење Орфовог инструментаријума, уз примјену бројалица и покрета, омогућава сваком дјетету, без обзира на ниво музичких способности, да буде креативно и активно учествује у наставним активностима. Овакав приступ нарочито користи дјеци са мањим музичким способностима, јер им пружа прилику да се равноправно укључе у музичке задатке заједно са вршњацима који имају развијеније музичке вјештине. „Стара француска пјесма“ је примјер композиције која је адекватна за извођење игре уз инструменталну пратњу.

Музичке дидактичке игре

Музичке дидактичке игре представљају такав облик дидактичких игара с правилима и задацима, које развијају одређене музичке способности. Такође, кроз њих се дјеца оспособљавају да свирају на једноставним дјечјим музичким инструментима.

Кроз музичке дидактичке игре дјеца стичу осјећај за ритам, динамику и различите ритмичке обрасце, као и способност препознавања и разликовања звукова. Ове игре су тијесно повезане са језиком, јер се мелодијско-ритмичка структура пјесама које дјеца уче заснива на језичкој метрици. Ученици потом репродукују ову структуру гласом и тијелом кроз покрет. С обзиром на то да ритам не постоји без акцената и метрике, он представља заједнички и најважнији елемент који повезује језик и музику.

Рибар

Слика 3. Примјер музичке дидактичке игре

Музичке драматизације

Музичке драматизације су облик сценског изражавања који комбинује музику, покрет и говор, а користе се у васпитно-образовном раду са дјецом ради подстицања креативности,

комуникацијских вјештина и музичке осјетљивости. Најчешће се уводе у завршном дијелу часа. Оне подразумијевају извођење кратких сценских приказа, пјесама или рецитала, често уз пратњу музичких инструмената или ритмичке кореографије. Музичком драматизацијом се приказује радња пјесме на драмски начин, уз игру и пјевање. Након што упозна дјецу са причом у цјелини, наставник дијели улоге. У музичкој драматизацији учествују сви ученици. Погодна композиција за овакву врсту игре је „Зеџ копа репу“.

Слика 4. Музичка драматизација „Зеџ копа репу“

Овај вид активности помаже дјечи да изразе емоције, развију осјећај за ритам, интонацију и динамику, као и да стекну самопоуздање у јавном наступу (Пиндовић, 2023). Музичке драматизације могу се заснивати на народним или умјетничким пјесмама, бајкама, причама, па чак и на оригиналним сценаријима које осмишљавају сами ученици у сарадњи са наставником.

ЗАКЉУЧАК

Увођење музичких игара у наставу доприноси цјелокупном развоју дјетета, комбинујући учење и забаву у природном и подстицајном окружењу. Због свих предности које оне пружају, њихова примјена у образовању треба да буде систематски развијена и унапређена како би дјеца кроз музику и игру стекла неопходне вјештине и знања која ће им бити корисна у даљем развоју.

Без обзира на то да ли су музичке игре организоване у индивидуалном или групном облику, њихова примјена има велики значај за свеукупни развој дјеце. Оне доприносе музичком, социјалном, когнитивном и емоционалном развоју, а наставници и васпитачи треба да их пажљиво планирају и прилагођавају узрасту и потребама ученика. Уз адекватну примјену, музичке игре могу постати ефикасан инструмент за подстицање креативности, самопоуздања и тимског духа код дјеце.

Имајући у виду све наведене аспекте, јасно је да музичке игре представљају незаобилазан дио наставе и васпитања, пружајући дјечи могућност да кроз музику и покрет развијају и кључне животне вјештине. Њихова примјена треба бити прилагођена узрасту и интересовањима дјеце, како би се осигурало да процес учења буде што динамичнији и ефикаснији. У том смислу, наставници и васпитачи имају важну улогу у осмишљавању и спровођењу музичких игара које ће омогућити да се развију потенцијали сваког дјетета. Дакле, музичка игра се може посматрати као комплексна, али веома ефикасна методолошка стратегија која доприноси свеобухватном развоју дјетета. Њена примјена у васпитно-образовном систему, али и у неформалним облицима учења, омогућава дјечи да кроз музику и игру развијају кључне вјештине које ће им бити корисне у различитим аспектима живота.

ЛИТЕРАТУРА

1. Gordon, E. E. (2012). *Learning Sequences in Music: Skill, Content, and Patterns*. Chicago: GIA Publications.
2. Милићевић Тракиловић, Ј., Тракиловић, Д. и Спасојевић Стојановић, Г. (2017). Улога пјесме у настави музичке културе. *Нова школа, број XII* (1), 181-188.
3. Милићевић Тракиловић, Ј., Тракиловић, М. и Тракиловић, Д. (2018). Дјечија музичка игра у настави музичке културе. *Нова школа, број XIII* (1), 145-152.
4. Минић, В. и Јовановић, М. (2018). Значај и примјена дидактичких игара у предшколском и основношколском узрасту. *Баштина, бр. 44*, 279-293.
5. Павловић, Б., Милићевић Тракиловић, Ј. (2013). Његовање и значај традиционалних народних игара са певањем у настави музичке културе. *Узданица, 10* (1), 209–214.
6. Парезановић, К. (2021). Структура дечје поезије као основ за обраду метро-ритмичко-мелодијских форми у настави солфеџа. *Књижевна историја – часопис за науку о књижевности*, бр. 52, 195–216.
7. Пиндовић, Б. Р. (2023). Развој музичких способности и (музичке) креативности кроз примјену импровизације у настави музике. *Липар - часопис за књижевност, језик, умјетност и културу*, 24(82), 165-181.
8. Тракиловић, Ј. и Тракиловић, Д. (2017). *Музичка култура са методиком*. Бијељина: Педагошки факултет.
9. Травар, М., Мандић, Б. и Радовановић, С. (2019). Савремена схватања о дјечијој игри као методи раног учења на млађем школском узрасту. *Бијељински методички часопис*, вол. 6, 40-47.
10. Campbell, P. S. & Scott-Kassner, C. (2002). *Music in childhood: From preschool to the elementary grades*. New York: Schirmer Books.

Summary

The musical game, which is the subject of this paper, is one of the most significant forms of learning and development in children, especially in primary education. In music education, its application goes far beyond being a mere tool for acquiring musical knowledge. It serves as a highly effective instrument for the development of various abilities and skills in children. One of the greatest values of musical games lies in their interactivity and their ability to engage children in the learning process in a natural and enjoyable way. They can be structured in various forms—such as singing games, instrumental games, dance games, didactic games, and musical dramatizations. Each of these forms contributes to specific aspects of a child's development, whether it is improving articulation through rhymes, developing motor skills through dance movements, or stimulating imagination through dramatization of musical content.

Keywords: musical games, teaching, singing games, instrumental games, musical dramatizations.